

8. Смирнов В.Т. Кризис как фаза развития предприятия / В.Т. Смирнов, В.И. Романчин, И.В. Скоблякова. – М.: Машиностроение, 2003. – 102 с.

9. Карликов О.В. Коммерческая активность предприятия / О.В. Карликов, В. Смирнов. – М.: Машиностроение, 2000. – 112 с.

В статье рассматриваются теоретические вопросы и основные положения развития системы хозяйствования с позиции общей теории цикла.

Ключевые слова: *цикл, цикличность, жизненный цикл, развитие предприятия.*

In clause theoretical questions and basic situations of development of system of managing from a position of the general common theory of a cycle are considered.

Key words: *cycle, recurrence, life cycle, development of enterprise.*

Надійшло 8.12.2010.

УДК 331.101:339.9

Т.А. Костишина

НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОЇ ОПЛАТИ ПРАЦІ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ ТА ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

У статті розглядаються науково-методичні засади конкурентоспроможної оплати праці. Визначаються внутрішня та зовнішня конкурентоспроможність оплати праці, їх конкурентні переваги, фактори формування.

Ключові слова: *конкурентоспроможна оплата праці, внутрішня, зовнішня конкурентоспроможність оплати праці, конкурентні переваги оплати праці.*

Вступ. Домінантною тенденцією розвитку світового господарства на початку ХХІ ст. стала його глобалізація, багатовимірний прояв якої виявляється через зростання масштабів та динамізацію міжнародного руху капіталів, праці, товарів, послуг, інформації, технологій.

Протягом останніх століть глобалізація виявлялася і досліджувалася як ключова проблема світогосподарського розвитку. Сучасні системні трансформації надають їй нової якості – з тенденції глобалізація переростає у всепоглинаючий процес, що включає політичні, економічні, соціальні, екологічні, науково-технічні та інші складові.

Актуальні питання економічної взаємодії та ефективного розвитку країн у глобальному середовищі фокусуються і системно відображаються у проблематиці глобальної конкурентоспроможності.

Загострення глобальних суперечностей та диверсифікація форм і методів конкурентної боротьби на світових ринках зумовлені насамперед нерівномірністю економічного та соціального розвитку, який виявляється в диспропорційності розвитку не тільки окремих країн, а й регіонів та галузей.

Жорстка і неослабна конкурентна боротьба на глобальних ринках з високим ступенем представництва різних суб'єктів потребує від Украї-

ни розробки довгострокової виваженої стратегії виходу на світові ринки та застосування ефективних механізмів закріплення й утримання на них стійких позицій.

Необхідною передумовою успішної реалізації Україною такої концепції зовнішньоекономічної діяльності є ефективний соціально-економічний розвиток та формування потужного науково-технічного та економічного потенціалу, важливою основою якого є формування ринкових організаційно-економічних відносин у сфері праці.

Формування висококонкурентної національної економіки потребує формування конкурентоспроможної робочої сили та ефективних соціально-трудова відносин. Це пов'язано з тим, що в умовах ринкової трансформації економіки найсуттєвіші перетворення відбуваються, насамперед, у соціально-трудова сфері. Становлення державності, демократизація суспільного життя, створення нового правового та мотиваційного поля – всі ці насичені соціально-політичні та економічні явища впливають на стан соціально-трудова відносин в Україні.

Підвищення рівня конкурентоспроможності робочої сили має розглядатися в контексті ринково орієнтованого розвитку економіки України, у тому числі конкуренції між суб'єктами трудова відносин, що створює підґрунтя для формування конкурентоспроможної оплати праці. Попри значний інтерес науковців до проблем оплати праці, необхідно відзначити, що питання, пов'язані з визначенням специфіки проявів конкуренції в оплаті праці в умовах трансформаційних змін, донині залишаються одними з найменш досліджених вітчизняною економічною наукою.

Аналіз джерел і публікацій. Дослідження розвитку концепцій конкуренції С.Л. Брю, Дж.К. Гелбрейтом, Дж. Кейнсом, І. Кірсьнером, К.М. Макконелом, А. Маршаллом, Дж. Пері, А. Смітом, М. Фрідменом, Ф. фон Хайеком стало закономірним результатом генезису світової економічної думки. Врахування економічної сутності категорії конкуренції при аналізі закономірностей розвитку сфери праці дозволили П. Агіону, М. Портеру, Г. Стендінгу зробити певний внесок у дослідження проблем соціально-трудова відносин на ринку праці.

Аспекти оплати праці в умовах трансформаційних економік аналізувалися вченими-економістами різних країн. Серед українських науковців варто відзначити: І.К. Бондар, Д.П. Богиню, М.Д. Ведернікова, О.А. Грیشнову, Г.А. Дмитренка, М.І. Долішнього, Г.В. Задорожного, М.І. Карліна, Т.М. Кір'ян, І.С. Кравченко, Ю.М. Краснова, А.М. Колота, Г.Т. Кулікова, В.Д. Лагутіна, Е.М. Лібанову, Л.С. Лісогор, Ю.Г. Лисенка, Н.Д. Лук'янченко, В.О. Мандибуру, В.М. Новікова, В.М. Нижника, В.В. Онікієнка, О.Ф. Новікову, Н.О. Павловську, І.Л. Петрову, М.В. Семикіну, О.А. Турецького, С.В. Тютюнникову, О.М. Уманського, А.А. Чухна та ін.

Серед доробків учених країн СНД заслуговують на увагу праці Л.І. Абалкіна, Є.І. Арона, Н.Н. Абакумової, М.А. Волгіна, Б.М. Генкіна, А.Л. Жукова, В.Л. Іноземцева, Д.М. Карпухіна, Ю.П. Кокіна, Є.М. Капустіна, Р.П. Колосової, С.М. Лебедевої, В.І. Матусевича, Л.В. Міснікової, Ю.Л. Маневича, В.В. Новожилова, В.Д. Ракоті, А.І. Рофе, Е.Р. Саруханова, Г.Е. Слезінгера, Р.А. Яковлева та ін.

Певний науковий інтерес для осмислення проблем оплати праці в сучасних умовах мають класичні моделі оплати праці, розроблені М. Альбертом, М. Армстронгом, Д. Бергером, С.Л. Брю, Л. Ерхардом, Р. Дж. Еренбергом, Д. Кейнсом, Д. Кларком, В. Леонтєвим, К.Р. Макконелом, А. Маршаллом, М.Х. Месконом, Д. Мідом, Д. Мілковічем, Дж.С. Мілем, Д. Ньюманом, У. Петті, Д. Рікардо, П. Самуельсоном, Р.С. Смітом, Т. Стівенсоном, Ф. Хедоурі, Р. Хендерсоном, Д. Хіксом, П. Чінгосом та ін.

У той же час у працях сучасних вчених та фахівців майже не приділяється уваги оцінці конкурентоспроможності системи оплати праці. Для формування конкурентоспроможної ринкової економіки в Україні необхідні певні передумови. Країна перейшла до принципово нового устрою суспільства, яке спрямоване на конкурентоспроможність в умовах глобалізації. Нові економічні умови господарювання вимагають і відповідних змін у формуванні оплати праці. Все вищезазначене обумовило актуальність теми статті.

Метою статті є дослідження сучасного стану оплати праці та її вдосконалення в контексті конкурентоспроможності національної економіки.

Виклад результатів дослідження. Розвиток ринкових процесів в Україні пов'язаний з усвідомленням того, що, по-перше, рівень конкурентоспроможності є сукупним інтегральним показником рівня професіоналізму і якості управління, по-друге, конкурентоспроможність у цілому є основним фактором науково-технічних нововведень, вирішальною умовою ефективного функціонування як економіки в цілому, споживчої кооперації та окремого підприємства зокрема. З іншого боку, діяльність у конкурентному середовищі і всі процеси, пов'язані з досягненням високих позицій на ринку товарів та послуг у цілому, мають бути керованими.

Специфіка сучасного стану оплати праці в умовах трансформаційної економіки України визначає необхідність посилення уваги до аналізу феномену «конкурентоспроможності» з урахуванням специфічних рис формування конкурентоспроможної системи оплати праці.

Конкурентоспроможність – слово запозичене, утворене від англійського «competitive advantage», адаптоване у процесі перекладу до традицій вітчизняного сприйняття його сутності. Сам термін «конкурентоспроможність» означає, по-перше, «здатність до конкуренції, тобто певний потенціал», по-друге, в умовах відкритої економіки конкурентоспроможність буде визначена як здатність країни (національної фірми) протистояти міжнародній конкуренції на власному ринку і ринках третіх країн.

О.А. Швиданенко визначає еволюцію концепцій конкурентоспроможності (табл. 1) [1, с. 29].

Розгляд вищенаведених визначень конкурентоспроможності дає змогу провести такі паралелі:

- а) у найзагальнішому розумінні – це здатність системи досягти мети;
- б) згідно з думками багатьох дослідників складовою конкурентоспроможності є виробничий потенціал;
- в) у визначеннях конкурентоспроможності має місце також думка про єдність здатності виробляти і споживати, тобто про зв'язок внутрішнього і зовнішнього;

г) незалежно від рівня об'єкта конкурентоспроможності в академічних визначеннях авторами закладаються, як правило, два основні параметри: мета і засоби досягнення конкурентоспроможності об'єкта.

Таблиця 1

Еволюція концепцій конкурентоспроможності

Історичний підхід	Домінуючий аспект аналізу конкуренції		
	I етап (XVII–XIX ст.)	II етап (XIX–XX ст.)	III етап (XX–XXI ст.)
	Предметний	Структурний	Функціональний
Економіко-регуляторний	Відносно тривалий процес усвідомлення проблеми економічної конкурентоспроможності без виділення з предмета інших філософських та економічних дисциплін. Узагальнено у творчості А. Сміта	Поширення розуміння конкурентоспроможності країни через її зовнішньоекономічну діяльність. Теорія порівняльних переваг Д. Рікардо: основа конкурентоспроможності – у факторах, що мотивують зовнішньоекономічну діяльність країн, які є конкурентами на світовому ринку	Розширено уявлення про фактори, що зумовлюють конкурентоспроможність країни. Розуміння конкурентоспроможності країни «як сукупності факторів, що характеризують розвиненість і ефективність її структур, а також інших, зовнішніх для фірм, факторів»
Автономно-факторний		Еволюція підходів до дослідження конкурентоспроможності розглядається крізь призму зміни визначального фактора, що зумовлював на певному етапі розвитку конкурентного середовища конкурентоспроможність об'єкта економіки, і виділяються такі парадигми: I парадигма. Конкурентоспроможність визначається процесом виробництва товару. Забезпечується шляхом зниження витрат при збереженні якості товару. II парадигма. Визначальну роль відіграє забезпечення ринку товаром у достатній кількості, відсутність дефіциту. III парадигма. Визначальними стають відсутність реклаमाцій і боротьба за якість товару.	Концепція М. Портера про визначальність у міжнародній конкуренції не країн, а фірм. Неокласична школа, WEF, IMD та ін. Розвиток концепції: головними опорами конкурентоспроможності визнано технологію, інформаційні системи, а також загальне інституційне і соціальне середовище разом із стратегіями корпорацій і ефективним використанням людського капіталу. Іншими опорами, як і раніше, є затрати і ціни, хоча їх роль поступово зменшується

Історичний підхід	Домінуючий аспект аналізу конкуренції		
	I етап (XVII–XIX ст.)	II етап (XIX–XX ст.)	III етап (XX–XXI ст.)
	Предметний	Структурний	Функціональний
Автономно-факторний	–	IV парадигма. «Критичним» стає фактор часу (відсутність запізень у доставці товару). Боротьба за найшвидший спосіб задоволення попиту.	Об'єкт – глобалізований світ та держави у ньому, раніше – національна держава. Мета – забезпечення стійкого зростання. Формування нового типу економіки, що потребує для успішної конкуренції наявності нематеріальних латентних активів і стрижневих компетенцій. Потенціал конкурентоспроможності видозмінюється від повної відсутності самих факторів конкурентоспроможності в бік виявлення способу їх найефективнішого використання

Враховуючи вищезазначене, нами пропонується визначення економічної категорії «конкурентоспроможна оплата праці», яке, на відміну від відомих, характеризує здатність моделі оплати праці конкурувати з моделями оплати праці господарюючих суб'єктів на макро-, мезо- та мікрорівнях за: ефективністю використання трудових ресурсів; ефективністю мотиваційного механізму; механізмом та рівнем заробітної плати; продуктивністю праці; впровадженням ефективних форм і систем оплати праці; рівнем плинності кадрів; якістю продукції; забезпеченням постійно зростаючої конкурентоспроможності робочої сили.

Нами визначено внутрішню та зовнішню конкурентоспроможність оплати праці.

Внутрішня конкурентоспроможність оплати праці як об'єкт дослідження визначає оплату праці всередині конкретного підприємства і суттєво впливає на вирішення таких проблем: ефективність діяльності, справедливість в оплаті, узгодженість інтересів найманих працівників і роботодавців.

Конкурентними перевагами внутрішньої конкурентоспроможності є:

- 1) спроможність підвищувати кваліфікаційно-професійний рівень з метою покращання якісних характеристик працівника;
- 2) підвищення ефективності мотиваційного механізму працівників;
- 3) поєднання інтересів працівників зі стратегією підприємства.

Зовнішня конкурентоспроможність належить до компенсаційних відносин за межами організації, тобто порівняно із станом і рівнем оплати праці у конкурентів.

У сучасних умовах роботодавці вважають, що системи оплати праці диктуються ринком, тобто повністю залежать від того, скільки становлять витрати на оплату праці у конкурентів. Однак термін «продиктований ринком» по-різному впроваджується на практиці: одні роботодавці встановлюють рівень оплати праці вищий, ніж у конкурентів, сподіваючись залучити кращих працівників, а інші пропонують нижчий рівень заробітної плати, але більш привабливі умови преміювання.

Конкурентні переваги зовнішньої конкурентоспроможності:

- 1) забезпечити рівень оплати праці, достатній для того, щоб залучити і втримати кращих працівників;
- 2) контролювати витрати на вартість робочої сили так, щоб ціни на товари і послуги могли залишатися конкурентними;
- 3) формувати конкурентоспроможний персонал, що має суттєвий вплив на конкурентоспроможність продукції, підприємства, галузі, економіки.

Факторами формування зовнішньої конкурентоспроможності в оплаті праці є:

- 1) конкуренція на ринку праці за працівників високої кваліфікації та найбільш дефіцитних професій;
- 2) конкуренція на ринку товарів і послуг, яка впливає на фінансовий стан організації;
- 3) особливості стратегії функціонування підприємств (технологій, продуктивності).

Дж. Т. Мілкович і Д. М. Ньюман у праці «Система винагород і методи стимулювання персоналу» визначають такі варіанти політики конкурентоспроможної оплати праці [2, с. 37] (рис. 1).

Рис. 1. Варіанти політики конкурентоспроможної оплати праці

Висновки. Таким чином, конкурентоспроможність оплати праці сприяє зростанню професіоналізму, кваліфікації, трудової активності, підвищенню мотивації до ефективності праці, формуванню конкурентоспроможного персоналу, продукції, підприємства, галузі, економіки в цілому.

Список використаної літератури

1. Швиданенко О.А. Глобальна конкурентоспроможність: теоретичні та прикладні аспекти: монографія / О.А. Швиданенко. – К.: КНЕУ, 2007. – 312 с.

2. Милкович Дж.Т. Система вознаграждений и методы стимулирования персонала / Дж.Т. Милкович, Д.М. Ньюман; пер. с англ. И.Л. Беловус [и др.]. – М.: Вершина, 2005. – 760 с.

В статье рассматриваются научно-методические основы конкурентоспособной оплаты труда. Определяется внутренняя и внешняя конкурентоспособность оплаты труда, их конкурентные преимущества, факторы формирования.

Ключевые слова: конкурентоспособная оплата труда, внутренняя, внешняя конкурентоспособность оплаты труда, конкурентные преимущества оплаты труда.

In the article scientifically methodical principles of competitive payment of labour are examined. The internal and external competitiveness of payment of labour, them competitive edges, forming factors are determined.

Key words: competitive salaries, internal, external competitive salaries, competitive advantage pay.

Надійшло 08.12.2010.

УДК 336.01(477)

С.А. Кузнецова

ФІНАНСОВИЙ МОНІТОРИНГ В УКРАЇНІ: ЯКІСНИЙ АСПЕКТ

Сформовано методологічний інструментарій забезпечення якості державного та первинного фінансового моніторингу суб'єктами фінансового моніторингу України.

Ключові слова: фінансовий моніторинг, якість фінансового моніторингу, суб'єкт первинного фінансового моніторингу, фінансова операція, державний фінансовий моніторинг, первинний фінансовий моніторинг.

Постановка проблеми. Інтеграція та глобалізація сучасного економічного середовища, і зокрема еволюція світової фінансової системи, обумовлюють необхідність вирішення проблеми легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансування тероризму. Одним із напрямів вирішення окресленої проблеми є формування на рівні окремих держав та світу в цілому узгоджених підходів та регламентація міждержавних відносин у сфері запобігання та протидії відмиванню грошей. Результатом цих процесів є запровадження системи фінансового моніторингу як на рівні окремих економічних суб'єктів та